

SЕРЕГНУ ХЕНА

Szentségimádás Keleten és Nyugaton

Az Eucharisztia szentsége a hívő keresztény ember életében az egyik legfontosabb szentség, mellyel élete folyamán legtöbbször találkozik a szentáldozás során. A szentség fontossága abban is megnyilvánul, hogy a hívők különleges tiszteletben részesítik. Ugyanakkor, az Eucharisztia kultuszát tekintve, eltérés mutatkozik a latin és a keleti gyakorlat között. A keleti tradíció is ismeri az Eucharisztia imádatát, ez azonban a keleti egyházakban külön liturgikus formában nem mutatkozik meg, szorosan összekapcsolódik a Szent Liturgiával. Ahhoz, hogy megértsük, miért alakult másképpen a latin és a keleti egyházak gyakorlata a szentségimádás terén, elengedhetetlen egy rövid történelmi áttekintés.

Az Eucharisztia a kezdetektől fogva az egyház életének középpontja, a szentségeknek a csúcsa, hiszen maga Jézus Krisztus van jelen szubsztanciálisan az Eucharisziában. Ez a jelenlét meghatározza a hívő ember életét.

A keresztény ókorban az egyház életének a központja az úrvacsora volt. Minden város keresztény gyülekezete az **úrnapián** tartotta ezt a megemlékezést. A keresztények közösségi életének az Eucharisztia volt a forrása. Ennek köszönhetően az ókorban nem született olyan tévhit, mely az Eucharisziára vonatkozott volna. Bár a hívők hitték, hogy a konsekrált kenyér és bor Krisztus valóságos teste és vére, úgy tekintettek rá, mintha egy szent tárgy lenne.

A 4. századtól figyelhető meg Keleten, hogy a hívők részt vesznek az Eucharisztia megünneplésén, de nem járulnak szentáldozáshoz, ugyanakkor a nyugati egyházban továbbra is minden hívő magához veszi az Oltáriszentséget, aki részt vesz a misén. Ennek az oka abban keresendő, hogy a keleti atyák az Eucharisziát egy félelmetes szentségnek nevezik, és komoly előkészületet követelnek attól, aki magához akarja venni Krisztust.

A középkor első századaiban az egyház jelentette az állandóságot az emberek számára. A vasárnapi misének volt a legfontosabb közösségformáló ereje. A 6. századtól jelentek meg olyan törvények, melyek kötelezték a hívőket a vasár- és ünnepnapra misehallgatásra, a IV.

Lateráni Zsinat pedig 1215-ben elrendelte az évenként legalább egyszeri, kötelező szentáldozást, mivel a hívők egyre kevesebbszer vették magukhoz az Oltáriszentséget. A 9. és 10. században kezdtek elterjedni olyan nézetek, hogy az Eucharisztia az nem Krisztus teste, hanem csak a jelképe. Ettől kezdve a középkor egyik komoly kérdése volt Krisztus valóságos jelenléte az Eucharisziában. A IV. Lateráni Zsinat hitvallásban összegezte a katolikus hit alapvető tételeit a tévhitásokkal szemben, különös figyelmet fordítva az Oltáriszentségre.

A 13. században jött szokásba az **úrfelmutatás**, ebben a korban épültek a templomokban a díszes szentségházak, készültek szebbnél szebb monstranciák, és szokásba jött a kitett Oltáriszentség nyilvános imádása. A IV. Lateráni Zsinat elrendelte, hogy minden templomban biztonságos, zárható helyen kell őrizni az Oltáriszentséget. 1264-ben bevezetésre került az **úrnapi** ünnep. Ezen történések eredményeképpen a figyelem újra ráterelődött arra a tényre, hogy az Eucharisztia nem pusztán egy tárgy, hanem egy személy, maga Krisztus.

Az újkor elején az egyháznak szembe kellett néznie a reformáció mozgalomával, melynek következtében a protestáns egyházak elszakadtak a Katolikus Anyaszentegyháztól. A Trentói Zsinat (1545–1563) a reformációra adott választ, az új protestáns egyházaknak ugyanis teljesen más felfogásuk volt az Eucharisziáról. A zsinat legfontosabb hittételei kimondták, hogy Krisztus valóban, lényegileg, igazán jelen van **a kenyér és a bor színe alatt**; Krisztus mindkét szín alatt jelen van; a megszentelés által a kenyér Krisztus testének lényegévé, a bor Krisztus vérenek lényegévé változik. A zsinat előírta azt is, hogy az eucharisztikus áldozatot méltó módon kell bemutatni.

A Trentói Zsinat után a gyors városiasodás következtében egyre csökkent a rendszeresen misére járók száma, az eucharisztikus élet ennek ellenére fellendült. Újra szokásba jött a gyakoribb áldozás és az Eucharisztia tiszteletének megnyilvánulásai, például negyvenórás szentségimádások, szentségi áldások, körmenetek.

A 20. század elejétől elindult egy liturgikus mozgalom, mely arra irányult, hogy a hívő keresztény nép és az Eucharisztia közti viszonyt helyreállítsa.

Látható, hogy az Eucharisztia tisztelete a kezdetektől fogva jelen volt az egyház életében, saját liturgikus formája azonban csak a középkortól kezdett kialakulni. Az Eucharisztia őrzése már a korai időkben ismert mind a latin, mind a keleti egyházakban, de míg Nyugaton külön szentségimádási szertartás is

kialakult, addig ez Keleten nem történt meg, annak ellenére, hogy több szerző is állítja, ez a szokás Szíriából ered, és onnan került át ez a gyakorlat Nyugatra a 7. században. A keleti egyházakban a szentség őrzése elsősorban a betegek áldoztatása céljából történik. Annak oka, hogy Keleten miért nem vált gyakorlattá az Eucharisztia őrzése (kivételet képez ez alól a betegek áldoztatása), abban keresendő, hogy a liturgia végzése és az áldozás között olyan szoros kapcsolatot gondoltak, hogy emiatt elképzelhetetlen volt az, hogy korábban átváltoztatott szentséget használjanak, az előre megszentelt áldozatok liturgiáját kivéve (nagyböjt idején).

Az Oltáriszentségben jelen lévő Krisztus szentmisén kívüli imádása a latin egyházban a 13. században bontakozott ki, miután 1264-ben bevezetésre került az **úrnapja** ünnep. Ekkor vált szokássá az **úrfelmutatás** is a szentmisén.

Ezekre az intézkedésekre azért volt szükség, mert Kelettel ellentétben Nyugaton több olyan tévtan is napvilágot látott, melyek Krisztus valóságos jelenlétét tagadták az Eucharisziában.

Kialakult az a szokás is, hogy az átváltoztatás után harangoztak, egyrészt azért, hogy a jelenlévőknek felhívják a figyelmét arra a tényre, hogy megtörtént az átváltoztatás; másrészt azért, hogy azok, akik nem tudtak elmenni a templomba, megállhassanak egy pillanatra, és kifejezhessék tiszteletüket az Eucharisztia

íránt. Az Oltáriszentség liturgián kívüli tiszteletének két formája alakult ki. Az egyik a szentséglátogatás, amely magánájtatossági forma, a másik a szentségkitétel, amely a szentségimádásnak a közösségi, nyilvános formája.

A keleti egyházakban (keleti katolikus és ortodox egyházak) nem alakult ki külön liturgián kívüli szentségimádási szertartás annak ellenére, hogy a keleti hagyomány is ismeri az Oltáriszentség kultuszát.

A szentségnek misztériumjellege van, ebből a jellegéből fakadóan láthatatlan, és ezt a láthatatlant csak minimális mértékben szabad láthatóvá tenni, az áldozat bemutatásánál és az áldozásnál, amikor is elkerülhetetlen a szentség bemutatása. A szentség misztériumjellegét az is kifejezi, hogy elfüggönyözik azt.

A keleti hagyományban az Eucharisztia imádása szorosan összekapcsolódik a liturgiával. Jó példája ennek az előre megszentelt áldozatok liturgiája (nagyböjt szerdái és péntekéin), amely egy vecsernye áldoztatással egybekötte, ahol ünnepélyes körmenetben viszi a pap az előző vasárnapi Szent Liturgián átváltoztatott szentséget a főoltárra, miközben a hívők leborulnak. A körmenet végén maga a pap is háromszor földre borul az oltáron lévő Eucharisztia előtt.

Egy keleti egyházatyja sem ajánlja kifejezetten, hogy a hívők az Oltáriszentség elé járuljanak, és előtte imádkozzanak, de arra ösztönöznek minden hívőt, hogy a megfelelő kontextusban tiszteljék az eucharisztikus elemeket, ez pedig nem más, mint a liturgia.

A keleti egyházakban az Eucharisztia iránti tisztelet olyan formában is megnyilvánul, hogy az ikonosztázion középső ajtaján (királyi ajtó) kizárólag felszentelt papok mehetnek át liturgikus díszben, nők pedig nem léphetnek be a szentélybe. Az Eucharisztia iránti tisztelet jele az is, hogy a keleti egyházakban (különösen az ortodox egyházakban) a szentségi böjt szigorúbb, mint a latin egyházban.

Kétség sem férhet hozzá, hogy az Eucharisztia tisztelete jelen van mind a keleti, mind a latin hagyományban, más-más formában. Ez a különbség főleg a szentségek sajátos szemléletmódjából vezethető le. A keleti felfogás szerint a szentség misztérium, és pont e miatt a titokjellege miatt csak minimális mértékben válik láthatóvá a hívők számára. A latin egyházban azonban az Eucharisztia a hívők számára is jól látható, akár a szentmisén, akár azon kívül. A szentségkitételnek az a célja, hogy a szentségi Jézus jelenléte segítsen a hívőknek tudatosítani azt, hogy Isten jelen van, közel van.

A mai, szekularizált világban is megvan az emberekben a vágy, hogy érzelmileg is közelebb kerüljenek Krisztus misztériumához. Az Eucharisztia a leginkább alkalmas ezen igény kielégítésére. Ez a nagy titok kötelez bennünket arra, hogy az Eucharisziában jelen lévő Krisztust hitünk és lelkiismeretünk szerint tiszteljük és imádjuk.

A TÉMÁBAN AJÁNLOTT OLVASMÁNYOK:

Nemeshegyi Péter: **AZ EUKARISZTIA** (Róma, 1975)

Szabó Péter: **A keleti egyházak szentségi joga** (Nyíregyháza, 2012)